

Notikumi

2010. gadā akadēmiskās maģistra studiju programmas „Filoloģija” absolvente **Sandra Ūdre** par maģistra darbu „**Intertekstualitāte latgaliešu oriģināldramaturģijā līdz 1940. gadam**” (vadītāja asoc. prof. Ilga Šuplinska, kons. doc. Sanita Lazdiņa) kļuva par ikgadējā Kārļa Dziļlejas fonda laureāti. Darba novitāte ir saistīta gan ar teorētiski jaunas koncepcijas piedāvājumu intertekstualitātes izpratnes un klasificēšanas iespējās, gan ar metožu izvēli (intertekstuāla lasīšana, freimu analīze) un līdz šim pilnīgākās latgaliešu oriģināldramaturģijas bibliogrāfijas apkopojumu.

Grāmatas

2010. gada oktobrī izdotajā krājumā „**Centrs i periferija: perspektīvu maiņa**” ir apkopoti 2009. gada 15.–17. oktobrī notikušās 2. starptautiskās latgalistikas konferences dalībnieku zinātniskie raksti. Krājumu jau tradicionāli veido starptautiska redkolēģija (A. Andronovs (Krievija), L. Leikuma, I. Šuplinska (Latvija), N. Nau (Polija)), tas ir izdots ar valsts pētījumu programmas „Nacionālā identitāte finansiālu atbalstu.

Krājums ir unikāls ar to, ka bez 15 saistošiem zinātniskajiem rakstiem par latgaliešu valodas, kultūras, literatūras vēsturi un attīstību, tajā var rast 2. latgalistikas konferences pieņemto rezolūciju par latgaliešu valodas statusa precizēšanas nepieciešamību Latvijā. Pielikumā ir dota arī LatBLUL (Latvijas Reģionālo un mazāk lietoto valodu savienība) sarakste ar atbildīgajām institūcijām minētā jautājuma risināšanā. Lasāma arī krājuma elektroniskā versija: <http://www.lu.lv/filol/latgalistica>.

Krāslavas novada Aulejas pagasta folkloras ekspedīcijas materiāli ir apkopoti **DVD diskā „Aulejis anekdoti”** (scenārija autore **I. Šuplinska**, operators **M. Justs**), kas izdots ar RA, Latvijas Kultūrkapitāla fonda un Valsts pētījumu programmas „Nacionālā identitāte” atbalstu. Tas ir jau otrais šāda veida izdevums, kas turpina RA ekspedīcijas materiālu ciklu par folkloras žanru attīstību un kādai vietai raksturīgo folkloru. Šoreiz tas satur izziņas materiālu par Aulejas kultūras vērtībām (*Aulejis sīvyis*, *Aulejis kļockys*, *Aulejis vorčiks*), kā arī sniedz ierosmes anekdotes žanra apguvei folklorā.

Plašākai sabiedrībai DVD disks tika prezentēts 18.12.2010. Aulejā pasākumā, kas bija veltīts etnogrāfiskā ansambļa „Aulejas sievas” septiņdesmit gadu jubilejai (sk. RA bilžu galeriju:

http://studija.ru.lv/categories.php?cat_id=284&sessionid=fb9cc59a4bf7944349f5a912d5cce5ab

Diska prezentācijas pasākumi ir notikuši arī RA (04.02.2011.), kur disks tika dāvināts skolām, muzejiem un bibliotēkām, un Preiļos ikgadējos grāmatu svētkos (01.04.2011.).

Konferences

2010. gada 21.–22. oktobrī Ernsta-Morica-Arndta Greifsvaldes universitātē notika **3. starptautiskā latgalistikas konference „Volūdu ekoloģija Baļtejis jūrijs regionā: regionaluos volūdys globalizacejis laikūs”**, kas bija veltīta Franča Kempa kultūrvēsturiskās skices „Latgalieši” simtgadei.

Konferences dalībnieki (Latvija, Vācija, Polija, Itālija, Krievija, Francija) divu dienu garumā diskutēja par latgaliešu un citu Eiropas minoritāšu, reģionālo vai mazāk lietoto valodu lomu, statusu, attīstības iespējām. Lai arī pašsaprotama, šķiet, atziņa, ka valoda pati par sevi ir vērtība, runātāju piemēri, valstu situāciju analīze kārtējo reizi pierādīja, ka valodas „vitalitātes rādītājs” ir augstāks, ja tai ir utilitāra nozīme vai arī tā tiek izmantota kā „politisks ierocis”.

Darbs ritēja divās sekcijās, piedāvājot klausītājiem (pāri par 40 referātiem) saistošus skatījumus, secinājumus un provocējot ar problēmjautājumiem kā valodas politikas, valodas pētniecības, tā arī starpnozaru un literatūrvēsturiskos un kultūrvēsturiskos aspektos. Priecēja fakts, ka šajā konferencē bija diezgan daudz jauno zinātnieku, doktorantu (S. Murinska, S. Pošeiko, A. Miņiņš u. c.), kas pievērsušies latgalistikas pētījumiem. Savdabīgs bija arī LU pētnieku (M. Grudule, O. Lāms, I. Kalniņa) „skats no malas”, uzsverot, ka cilvēciskais faktors kulturoloģiskas dabas pētījumos joprojām ir aktuāls, pozicionējot Latgali kā vitalitātes, austrumu robežas sīkstuma un izdzīvošanas recepšu reprezentētāju.

Konferences referāti tiks apkopoti 3. latgalistikas krājumā, bet 4. starptautiskā latgalistikas konference 2011. gadā notiks Polijā, A. Mickeviča Poznaņas Universitātē.

Projekti

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Kopš 2009. gada 1. decembra Rēzeknes Augstskola ir parakstījusi vienošanos (Nr. 2009/0227/1DP/1.1.1.2.0/09/APIA/VIAA/071) ar Valsts Izglītības Attīstības aģentūru par **ESF projekta „Teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā”** (adm. vad. **Inga Drele**, zin. vad. **Iga Šuplinska**) realizēšanu. Tā pamatmērķis ir papildu cilvēkresursu piesaiste zinātnē, veidojot RA jaunu zinātnisko grupu, kas, izstrādājot integrētu starpnozaru pētījumu par Latgales teritoriālās identitātes lingvokulturoloģiskajiem un sociālekonomiskajiem aspektiem, sekmēs Latgales reģiona teritoriālā potenciāla izmantošanu reģiona konkurētspējas paaugstināšanā.

Projekta ietvaros RA ir nodrošinātas **22 darba vietas** un 3 jaunajiem zinātniekiem darba iespējas tiek saglabātas arī pēc projekta īstenošanas. Tas ir starpnozaru projekts, tajā iesaistīti kultūrvēsturnieki, valodnieki, literatūrzinātnieki, folkloristi, ekonomisti, ģeogrāfi.

Šajā projektā vairākos posmos tiek īstenotas trīs apkašaktivitātes: 1) **lingvistiskās ainavas izpēte**, 2) **lingvoteritoriālās vārdnīcas izstrāde**, 3) **ieteikumi Latgales pilsētu attīstībai**.

Lingvistiskās ainavas pētņieki 2010. gadā ir izveidojuši 4884 vienību lielu datu bāzi, kurā ir lingvistiskās zīmes no 6 Latvijas, Lietuvas un Igaunijas pilsētām, kā arī 53 intervijas, kas ļauj jau uzsākt iegūto datu apstrādi. Lingvistiskās ainavas pētņieku starptautiskā pieredze (līdzdalība teorētisko grāmatu rakstīšanā, praktiskajos semināros dažādās Eiropas augstskolās) jau pavisam drīz būs redzama arī populārzinātniskos neliela formāta izdevumos, kas būs orientēti uz sabiedrības izglītošanu reģionālās valodas, lingvistiskās ainavas, Latgales un latgalieša stereotipu izpratnes jautājumos. Izdevumi būs angļu, krievu, latviešu, latgaliešu rakstu valodā un tiks izplatīti kā Latvijā, tā ārzemēs.

Pētņieki, kuri nodarbojas ar lingvoteritoriālās vārdnīcas sarakstīšanu, pirmo projekta gadu noslēdza ar izstrādātu Latgales lingvoteritoriālās vārdnīcas koncepciju un apkopotiem anketēšanas datiem par Latgalei raksturīgajām kultūras zīmēm. Kopumā tika aptaujāti 1959 respondenti no visas Latgales 4 vecuma grupās, tā rezultātā atlasītas 300 kultūrzīmes, kuras ir

sava veida Latgales kultūrainavas „kanons”. Tagad tiek vākts materiāls par šīm zīmēm, notiek to izpēte, ir jau uzsākts darbs pie šķirklju rakstīšanas.

Pilsētas pievilcības kritēriju izstrādes darba grupa projekta pirmo darbības gadu noslēdza ar izstrādātu metodoloģiju pilsētas pievilcības kritēriju noteikšanai. Pēc subjektīvo un objektīvo dzīves kvalitātes rādītāju iegūšanas tiks izstrādāta katras Latgales pilsētas pievilcības kritēriju analīze, akcentējot katrai teritoriālai vienībai raksturīgo, potenciāli attīstāmo un izvērtējot riska zonas un darbības.

Publiskajā telpā šis starpnozaru pētījums izcels un sintezēs to, kas šobrīd ir fragmentārs, pieejams šauram lietotāju lokam, lai kā pašmāju interesentiem (skolēni, skolotāji, reģiona iedzīvotāji), tā ārzemju tūristiem piedāvātā informācija tiktu papildināta ar nopietniem, bet tai pašā laikā aizraujoši noformētiem faktiem, atbrīvojoties no stereotipiskiem priekšstatiem un frāzēm par Latgales atpalcību, atstumtību utt.

2010. gadā RA Reģionālistikas institūta pētniecēm (I. Dukaļska, I. Šuplinska), Humanitāro zinātņu katedras docētājām (A. Juško-Štekele, V. Čakša, S. Laizāne) bija iespēja darboties valsts pētījumu programmas „Nacionālā identitāte” projektā „Reģionālā identitāte Eiropas kontekstā”. RA tematiskās grupas „Lingvokulturoloģiskās izpētes aspekti Latgales reģionā” (vad. I. Šuplinska) mērķis – veikt Latgales reģiona kultūras resursu izpēti, sekmējot to saglabāšanu, attīstīšanu un mūsdienīgu izmantošanu, atklāt reģionālās identitātes izpausmes un nozīmi Latvijas un Eiropas kontekstā.

Līdzdalība projektā ir ļāvusi prezentēt individuālos pētījumus Latvijā un Lietuvā, izdot humanitāro zinātņu žurnāla „Via Latgalica” pielikumu „2. latgalistikas konferences materiāli”, sagatavot izdošanai gan humanitāro zinātņu žurnāla „Via Latgalica” 3. numuru, gan 3. pielikumu – 3. latgalistikas konferences materiālus.

Pateicoties projektam, tiek nodrošināts organizatoriskais darbs kā folkloras ekspedīcijās, tā arī latgalistikas konferencēs.

Intercompetency and Dialogue through Literature

142075-LLP-1-2008-1-BG-COMENIUS-CMP

2010. gada 23.–27. aprīlī RA Comenius programmas projekta “Literatūra (teksts) kā transversālo kompetenču un dialoga attīstītājs” (IDiaL) īstenošanā kopā ar Bulgārijas (vadošais partneris), Somijas, Slovēnijas, Spānijas, Lielbritānijas pārstāvjiem varēja piedalīties arī Latgales skolu skolotāji. RA Humanitāro zinātņu katedras docētāji (I. Šuplinska, I. Gusāns, A. Juško-Štekele) projekta ietvaros ir izstrādājuši skolotāju tālākizglītības programmu 24 stundām, ko apguva 25 klausītāji no projektā iesaistītajām valstīm, kursu noslēgumā saņēmot arī sertifikātu un skolēnu atzinību par radošajām stundām un netradicionālo pasniegšanas veidu.

No 23.–27. aprīlim skolotāji un eksperti no sešām valstīm pilnveidoja piedāvāto metodiku transversālo kompetenču attīstībai. Kopumā projekta stundu modeļi, kas ir apkopoti skolotāja rokasgrāmatā (CD formātā, pieejami RA Humanitāro zinātņu katedrā, koordinatore I. Šuplinska), ir balstīti trijās pieejās: **arhetipu teorijas jeb analītiskās psiholoģijas, komunikatīvajā un kritiskās domāšanas**. Pēdējās divas lielākā vai mazākā mērā jau ir pazīstamas Latvijas izglītībā, tai pašā laikā arhetipu teorijas jeb analītiskās psiholoģijas pieeja, ir jauna un vēl teorētiski apgūstama kā Latvijas pedagogiem, tā ārzemju kolēģiem. Neskatoties uz to, ka pieejas realizēšanā rodas arī visvairāk jautājumu, to uzskata par perspektīvāko holistiskā pedagoģijas principa realizēšanā. Arhetipu teorijas pieeja, respektējama skolēna, jebkura izglītojamā pieredzi, ļauj tuvoties paša personības, līdz ar to arī sabiedrības attieksmju modeļa izpratnei, attīstīt kā komunikācijas, pašizziņas kompetences, tā rosināt uz produktīvu starpkultūru dialogu.

IDiaL projekts tika realizēts no **2008.–2010. gadam** un bija vērsts uz inovatīvas metodoloģijas un mācību līdzekļu izstrādi **transversālo kompetenču attīstībai** dažādos mācību priekšmetos **vidusskolā**.

RA Reģionālistikas institūta vadošā pētniece I. Šuplinska sadarbībā ar Rēzeknes novada domi, Nautrēnu pagasta padomi, Rakstniecības, mūzikas un teātra muzeja filiāli „Jasmuiža”, deju kopu „Dzīga”, Rogovkas etnogrāfisko ansambli piedalījās Valsts Kultūrkapitāla fonda

atbalstīta projekta „Rainis, Antons Kūkojs un latgaliešu kāzu tradīcijas Latgalē” īstenošanā.

Projekts bija veltīts divām zīmīgām jubilejām – Raiņa 145 un A. Kūkoja 70 gadu apritei. Abus dzemniekus katru savā laikā ir saistījusi interese par latgaliešu kāzu tradīcijām, abi atstājuši paliekošu mantojumu šīs tradīcijas izpratnei un kopšanai – Rainis publicēdams „Daugavpils apriņķa Višķu pagasta kāzu ierašas” (1890), bet A. Kūkojs, izmantojot arī Raiņa etnogrāfisko apceri un klāt liekot savu, savas mātes un Rogovkas puses pieredzi, izveidojot grandiozāko kāzu uzvedumu (1974).

Tika organizēti 3 pasākumi: Jasmuižā, Rēzeknē un Rogovkā, pulcējot interesentus no visas Latgales. Ir izdots arī izglītojošs buklets, kas sniedz informāciju par kāzu tradīciju pētīšanas un iestudēšanas tradīcijām Latgalē.

Frīdriha Eberta fonda (FES) finansētā projekta „**Holokausta atmiņas kultūra Latgales reģiona izglītības iestādēs un etniskajās grupās (2010–2011)**” mērķis ir veikt holokausta atceres kultūras analīzi Latgales reģionā, izstrādāt ebreju kultūras mantojuma saglabāšanas un popularizēšanas rīkus un aprobēt tos Latgales mācību iestādēs un etniskajās nevalstiskajās organizācijās. Projektā iesaistīti **RA Reģionālistikas institūta (REGI) vadošie pētnieki** K. Laganovska, V. Tēraudkalns, O. Senkāne, DU Mutvārdu vēstures centra pētnieks D. Oļehnovičs un RA akadēmiskās bakalaura studiju programmas „Vēsture” 3. kursa studenti.

Projekta īstenošanas gaitā ir uzņemta **videofilma par ebreju kultūru Rēzeknē „Syndrom of Survival”** (*Izdzīvošanas sindroms*). RA notika divi semināri par Latvijas ebreju vēsturi, kā arī lauka pētījumu organizēšanas teoriju un praksi. 2010. gada oktobrī projekta dalībnieki piedalījās lauka pētījumā Viļānos un Varakļānos. Lauka pētījuma mērķis – apzināt ebreju holokausta atceres pasākumus un piemiņas vietas šajās pilsētās, kur pirms Otrā pasaules kara bija ievērojams ebreju skaits (1935. gadā Viļānos – 29,71%; Varakļānos – 57,32%), dokumentēt vecākās paaudzes pārstāvju liecības, iepazīties ar vietējo novadpētniecības muzeju arhīvu materiāliem un nodibināt ciešāku kontaktu ar Viļānu novadpētniecības muzeju, Varakļānu novada muzeju minētā projekta pamataktivitātes – virtuālā muzeja „Ebreji Latgalē” kopīgai izveidošanai (2011).

Lauka pētījumā tika iegūti vērtīgi atmiņu rokraksti par vācu okupācijas laiku Viļānos (Vladislava Zepa memuāri), fotomateriāls (20. gadsimta sākuma Viļānu un Varakļānu pilsētu ainavas, ebreju ielas un arhitektūra, ebreju kultūras darbinieki, piemiņas plāksnes, pieminekļi u. c.), ierakstītas un transkribētas sešas intervijas.

Identities in Motion
Network

3M multilingualism
multiculturalism
mobility

Projekta „**Identities in Motion (3M: Multilingualism, Multiculturalism, Mobility)**” mērķis ir nodrošināt sadarbību starp Baltijas un Ziemeļu valstu zinātniekiem, pētot kopā vai apmainoties ar idejām par pētījumiem, kas saistīti ar tēmu, kas ietverta jau projekta nosaukumā – „Identitātes kustībā: Multilingvisms. Multikulturālisms. Mobilitāte.”

Projektā ir iesaistījušies **Baltijas** (Latvijas, Igaunijas) un **Ziemeļu valstu** (Norvēģijas, Somijas, Zviedrijas) valodnieki, kā arī kulturoloģijas un literatūrzinātnes pētnieki. **Rēzeknes Augstskolu** pārstāv S. Pošeiko, S. Murinska, S. Lazdiņa un H. F. Marten.

Projekta darbības laiks ir no 2009.gada līdz 2011.gada beigām. Semināri 2009.–2010.gadā ir notikuši Norvēģijā, Somijā, Zviedrijā. Virtuālajos semināros (*Skype* vietnē) galvenokārt ir piedalījušies projekta dalībnieki-doktoranti, lai pilnveidotu akadēmiskās rakstīšanas prasmes, apmainītos ar idejām par datu vākšanas metodēm u. tml.

Prakses

2010. gada 19.–22. jūnijā notika pēc skaita jau ceturrtā **Rēzeknes Augstskolas ģeogrāfiskā ekspedīcija**, kas katru vasaru tiek organizēta kā lauka prakse studiju kursa „Fiziskās ģeogrāfijas pamati” ietvaros. Ekspedīcijā piedalījās RA Humanitāro un juridisko zinātņu fakultātē īstenotās studiju programmas „Ģeogrāfijas un sociālo zinātņu skolotājs vidusskolai” 1. kursa studenti (kopskaitā 12), kas RA mācībspēku V. Malahovska, I. Matisova un I. Gusāna vadībā īstenoja kompleksu ģeogrāfiskās vides izpēti Latgales augstienes Dagdas ezeraines un Dubnas upes augšteces rajonā.

Ekspedīcijas gaitā laivās kopumā tika veikti aptuveni 50 km pa Drīdža, Ota, Ārdava, Sīvera, Leja, Cārmina, Zosna, Sakovas un Aksenovas ezeriem, kā arī Dubnas upi. Studenti veica ūdens fizikālās, ķīmiskās un organoleptiskās analīzes, ievāca augsnes paraugus to tālākai izpētei RA Lietišķās ekoloģijas un resursu laboratorijā, kā arī īstenoja ūdenstilpju morfometriskos mērījumus un vides kvalitātes bioindikāciju. Tādējādi tika apgūtas mērierīču lietošanas prasmes un analīžu veikšanas metodika, kā arī savākts liels informācijas apjoms vides kvalitātes novērtējumam visā izpētes areālā.

Ekspedīcijas gaitā tika fiksēta cilvēka darbības ietekme uz apkārtējo vidi un ainavu, novērtēti antropogēno procesu norises pozitīvie un negatīvie aspekti. Arī Latgales lauku kultūrainava atklājās visā tās daudzveidībā, jo ekspedīcijas maršruts ietvēra gan mūsdienīgu tūrisma infrastruktūras objektu apskati, piemēram, Drīdža ezera krastos, gan autentisku vidi pārsvarā krievu vecticībnieku apdzīvotajos ciemos Dubnas augštecē.

No **2010. gada 26. jūnija** līdz **1. jūlijam** 26 Rēzeknes Augstskolas akadēmiskās bakalaura studiju programmas „Filoloģija” studenti, docētāji un ESF projekta „Teritoriālās

identitātes lingvokulturoloģiskie un sociālekonomiskie aspekti Latgales reģiona attīstībā”

(Nr. 2009/0227/1DP/1.1.1.2.0/09/APIA/VIAA/071) zinātnieki

piedalījās **folkloras ekspedīcijā**

Krāslavas novadā Aulejā.

Ekspedīcijas laikā tika aptaujāti 24 teicēji, savāktas 531 dažādu

folkloras žanru vienības (visvairāk

gadskārtu ieražu apraksti, tautasdziesmas, nostāsti un anekdotes) un gūta bagātīga praktiska lauka pētījuma pieredze. Ekspedīcijas materiāli ir apkopoti DVD diskā „Aulejis anekdoti”.

Akadēmiskās bakalaura studiju programmas „Filoloģija” 2. kursa studenti no **2010. gada 23. līdz 27. augustam** piedalījās **muzeja praktikumā** (vad. lekt. **Antra Kļavinska**) **Riebiņu novada Galēnos**. Praktikumā mērķis: aktualizējot studiju kursā „Muzeju mācība” gūtās zināšanas, iepazīties ar Galēnu pagasta kultūrvēstures muzeja (patlaban Galēnu pamatskolas struktūrvienība; tiek strādāts, lai iegūtu pašvaldības muzeja statusu) darbību, fondiem un dokumentāciju; ievadīt un ieinteresēt studentus materiālās un nemateriālās kultūras vērtību uzkrāšanas, dokumentēšanas un saglabāšanas darbā, muzeja pētnieciskajā un izglītojošajā darbībā.

Praktikuma laikā muzeja entuziastu M. Bindukas un R. Upenieces vadībā studenti veica muzeja krājumu (galvenokārt filozofa, dzejnieka, reliģiju vēsturnieka Roberta Mūka manuskriptu) aprakstu un reģistrēšanu inventāra grāmatā, intervēja pagasta iedzīvotājus, sagatavoja informatīvos bukletus par muzeju latviešu un angļu valodā. Tika izstrādāts tūrisma maršruts (16,8 km), kura mērķis – sniegt informāciju par Galēnu un to apkārtnes kultūrvēstures un dabas pieminekļiem, vēsturiskajiem notikumiem, Latvijā pazīstamu galēniešu dzīvesstāstiem. Izmantojot muzeja materiālus, vēstures avotus un vietējo ļaužu nostāstus, sagatavots gida stāstījums par 15 apskates objektiem.

Praktikuma laikā paveikto, kā arī savas dzejas impresijas par Galēniem studenti prezentēja **Dzejas dienu pasākumā**, kas norisinājās Galēnu pamatskolā 27. septembrī.

Oktobrī tika saņemta RA rektoram adresēta pateicības vēstule no Profesionālās izglītības un kultūras darbinieku veterānu biedrības valdes priekšsēdētāja V. Eiduka, kurā tika augstu novērtēts studenšu L. Čeveres, L. Garančas, I. Vaivodes ieguldījums minētā pasākuma norisē.

